

GIẢI PHÁP QUẢN LÝ CHI PHÍ VÀ DOANH THU THEO THÔNG TƯ SỐ 20/2026/TT-BTC TẠI CÁC DOANH NGHIỆP VIỆT NAM

● HOÀNG THỊ THANH

Khoa Kinh tế - Tài chính

Trường Cao đẳng Công Thương Thành phố Hồ Chí Minh

Email: hoangthithanh@hitu.edu.vn

DOI: 10.62831/nckh.2026.187.v1

TÓM TẮT:

Bài báo tập trung phân tích 10 điểm nổi bật về chi phí và doanh thu được hướng dẫn tại Thông tư số 20/2026/TT-BTC. Trong bối cảnh cơ quan thuế tăng cường minh bạch hóa và kiểm tra chuyên đề, việc bảo vệ chi phí hợp lệ trở thành thách thức lớn đối với kế toán và chủ doanh nghiệp. Nghiên cứu chỉ ra các điều kiện về hồ sơ chứng từ đối với các khoản chi đặc thù như: chi phí đấu thầu trượt, nghiên cứu không thành công, tổn thất do thiên tai và ủy quyền thanh toán. Kết quả nghiên cứu đề xuất các giải pháp hoàn thiện quy trình lập hồ sơ tại doanh nghiệp nhằm giảm thiểu rủi ro pháp lý.

Từ khóa: Thông tư số 20/2026/TT-BTC, chi phí được trừ, doanh thu tính thuế, quản lý thuế, doanh nghiệp Việt Nam.

1. Đặt vấn đề

Hiện nay, sự minh bạch trong quản lý thuế ngày càng được đẩy mạnh với các danh sách kiểm tra chuyên đề và kiểm soát tình trạng "hai sổ". Thực tế cho thấy, nhiều doanh nghiệp gặp khó khăn trong việc bảo vệ 100% chi phí thực tế phát sinh do thiếu hụt hồ sơ chứng từ hoặc không đáp ứng các điều kiện đặc thù. Thông tư số 20/2026/TT-BTC ngày 12/3/2026 quy định chi tiết một số điều của Luật Thuế thu nhập doanh nghiệp và Nghị định số 320/2025/NĐ-CP ngày 15/12/2025 của Chính phủ quy định chi tiết một số điều và biện pháp để tổ chức, hướng dẫn thi hành Luật Thuế thu nhập doanh nghiệp (gọi tắt là Thông tư số 20/2026/TT-BTC), dù

chỉ gồm 10 điều, nhưng lại chứa đựng những hướng dẫn quan trọng về chi phí và doanh thu, giúp tháo gỡ các vướng mắc lâu nay của doanh nghiệp. Bài báo này tập trung giải quyết vấn đề: Làm thế nào để doanh nghiệp vận dụng đúng Thông tư 20 nhằm tối ưu hóa chi phí hợp lệ và ghi nhận doanh thu đúng thời điểm.

2. Tổng quan nghiên cứu và cơ sở lý thuyết

Trong giai đoạn 2024-2025, công tác quản lý thuế tại Việt Nam chứng kiến sự chuyển mình mạnh mẽ hướng tới minh bạch hóa và siết chặt kỷ cương tài chính. Một minh chứng điển hình là việc cơ quan thuế đã công bố danh sách 302 doanh nghiệp thuộc diện kiểm tra chuyên đề trọng điểm trong năm nay.

Bên cạnh đó, các vấn đề về "hai sổ" (hệ thống kế toán kép) đang bị kiểm soát gắt gao để ngăn chặn gian lận thuế. Thực tế cho thấy, hầu hết kế toán hiện nay chưa thể bảo vệ được 100% chi phí thực tế phát sinh khi quyết toán do hồ sơ không đầy đủ hoặc không đáp ứng các điều kiện khắt khe về tính hợp lý, hợp lệ. Do đó, việc nghiên cứu các hướng dẫn mới tại Thông tư 20/2026/TT-BTC là vô cùng cấp thiết để doanh nghiệp chủ động bảo vệ quyền lợi chính đáng của mình.

Các nghiên cứu trước đây thường tập trung vào Luật Thuế Thu nhập doanh nghiệp và các Nghị định hướng dẫn chung. Thông tư số 20/2026/TT-BTC đóng vai trò là văn bản hướng dẫn bổ sung, làm rõ các trường hợp cụ thể mà các văn bản trước đó chưa quy định chi tiết. Cơ sở lý thuyết của bài viết dựa trên nguyên tắc tương ứng giữa doanh thu và chi phí, cùng với các quy định mới nhất về thanh toán không dùng tiền mặt.

3. Phương pháp nghiên cứu

Tác giả sử dụng phương pháp nghiên cứu định tính, thông qua việc phân tích nội dung văn bản pháp luật, tổng hợp các tình huống thực tiễn từ hoạt động tư vấn tài chính và kế toán. Dữ liệu được thu thập từ các quy định tại Thông tư số 20/2026/TT-BTC, Nghị định số 320/2025/NĐ-CP ngày 15/12/2025 quy định chi tiết một số điều và biện pháp để tổ chức, hướng dẫn thi hành Luật Thuế thu nhập doanh nghiệp, và các văn bản liên quan về quản lý thuế hiện hành.

4. Kết quả và thảo luận

4.1. Quản lý chi phí nhân sự và xu hướng thanh toán không dùng tiền mặt

Một trong những vấn đề gây tranh cãi lớn nhất trước khi Thông tư số 20/2026/TT-BTC ban hành là việc thanh toán tiền lương bằng tiền mặt. Mặc dù Thông tư 20 không trực tiếp đề cập đến việc cấm trả lương bằng tiền mặt cho các khoản từ 5 triệu đồng trở lên, nhưng tinh thần này đã được khẳng định tại Nghị định số 320/2025/NĐ-CP.

Nghiên cứu cho thấy, việc áp dụng ngưỡng 5 triệu đồng để bắt buộc chuyển khoản đối với tiền lương là một bước đi nhằm minh bạch hóa chi phí doanh nghiệp, ngăn chặn tình trạng gian lận hồ sơ nhân sự ảo để trục lợi thuế. Đối với các trường hợp đặc thù

như người lao động ở vùng sâu, vùng xa hoặc không có tài khoản ngân hàng, doanh nghiệp có thể áp dụng hình thức ủy quyền nhận thay nhưng vẫn phải đảm bảo tính xác thực của dòng tiền. Đặc biệt, các doanh nghiệp cần lưu ý rủi ro khi cố tình chia nhỏ kỳ lương (trả theo tuần hoặc nhiều lần trong tháng) dưới mức 5 triệu để né tránh quy định chuyển khoản; cơ quan thuế có quyền xử lý theo bản chất sự việc nếu xác định đây là hành vi cố ý né tránh.

Như vậy quy định này giúp doanh nghiệp minh bạch hóa dòng tiền, loại bỏ các rủi ro từ việc lập hồ sơ nhân sự "ảo" để trục lợi thuế. Về mặt lợi nhuận, dù đòi hỏi doanh nghiệp phải có nguồn tiền mặt sẵn sàng trong tài khoản ngân hàng, nhưng việc chuyển khoản giúp chi phí tiền lương được ghi nhận đầy đủ, tránh bị loại trừ khi quyết toán, từ đó bảo vệ mức lợi nhuận sau thuế thực tế.

4.2. Hoàn thiện hồ sơ cho các khoản chi tài trợ và tổn thất bất khả kháng

Thông tư số 20/2026/TT-BTC đã tháo gỡ nút thắt về mặt hồ sơ cho các hoạt động mang tính trách nhiệm xã hội và rủi ro thiên tai.

Thứ nhất, đối với các khoản tài trợ (Giáo dục, Y tế, Thiên tai): Điểm mới nổi bật là việc ban hành Mẫu 01 - Biên bản xác nhận khoản tài trợ. Để được tính vào chi phí hợp lệ, doanh nghiệp không chỉ cần biên bản này mà còn phải chứng minh tính xác thực thông qua các chứng từ đi kèm như hóa đơn mua hàng mang đi tài trợ hoặc chứng từ chuyển tiền. Đối với tài trợ làm nhà đại đoàn kết, ngoài biên bản, cần có thêm xác nhận đối tượng thụ hưởng là đối tượng chính sách từ cơ quan có thẩm quyền.

Thứ hai, đối với tổn thất do thiên tai, dịch bệnh: Đây là sự chia sẻ lớn của Nhà nước đối với rủi ro của doanh nghiệp. Tuy nhiên, hồ sơ chứng minh phải cực kỳ chặt chẽ, bao gồm: Biên bản kiểm kê giá trị tài sản tổn thất (do doanh nghiệp lập, xác định rõ nguyên nhân và trách nhiệm); Bảng kê nhập xuất tồn hàng hóa bị hỏng; và Hồ sơ bồi thường từ cơ quan bảo hiểm (nếu có). Khuyến nghị thực tiễn cho thấy, doanh nghiệp nên có thêm xác nhận của chính quyền địa phương để tăng tính thuyết phục khi giải trình.

Như vậy việc hướng dẫn rõ ràng về hồ sơ giúp doanh nghiệp hồi phục dòng tiền nhanh hơn thông

qua việc được trừ các khoản tổn thất thực tế vào thu nhập chịu thuế. Đặc biệt, trong những tình huống rủi ro như cháy nổ hay bão lũ, việc bảo vệ được các khoản chi phí này giúp doanh nghiệp giảm bớt áp lực tài chính, duy trì lợi nhuận trong bối cảnh khó khăn.

Lưu ý khi lập Mẫu 01 - Biên bản xác nhận khoản tài trợ

- Chủ thể ký: Phải bao gồm chữ ký của đại diện doanh nghiệp (Bên tài trợ) và đại diện bên nhận tài trợ (Ví dụ: Giám đốc bệnh viện, đại diện Mặt trận Tổ quốc).

- Nội dung chính: Ghi rõ mục đích tài trợ (Giáo dục, Y tế, Thiên tai, Làm nhà đại đoàn kết...) và giá trị tài trợ bằng tiền hoặc hiện vật (kèm giấy tờ có giá nếu có).

- Phải kèm theo các chứng từ chuyển tiền hoặc hóa đơn mua hàng mang đi tài trợ để chứng minh tính xác thực.

4.3. Nhóm chi phí phát sinh trước nhưng chưa tương ứng với doanh thu

Đây là phần "mở đường" quan trọng nhất của Thông tư số 20/2026/TT-BTC giúp doanh nghiệp bảo vệ các khoản chi "khó".

Thứ nhất, về chi phí đấu thầu: Trước đây, chi phí cho các gói thầu không trúng thường dễ bị loại. Nay, Thông tư 20 khẳng định doanh nghiệp được tính vào chi phí nếu có đủ: Hồ sơ mời thầu, Hồ sơ dự thầu và Thông báo kết quả lựa chọn nhà thầu (chứng minh việc trượt thầu).

Thứ hai, về chi phí nghiên cứu và phát triển (R&D): Đối với các dự án nghiên cứu sản phẩm mới nhưng không thành công hoặc dừng triển khai, doanh nghiệp vẫn được ghi nhận chi phí. Điều kiện tiên quyết là phải có Báo cáo nghiên cứu lưu trữ tại doanh nghiệp hoặc gửi cơ quan quản lý ngành dọc.

Thứ ba, về chi phí tài sản chờ cho thuê: Trong giai đoạn kinh tế khó khăn hoặc ảnh hưởng bởi dịch bệnh, tài sản chưa có khách thuê vẫn được trích khấu hao và tính vào chi phí nếu doanh nghiệp chứng minh được quyền sở hữu và có hồ sơ theo dõi hạch toán đầy đủ.

Đây là "điểm tựa" quan trọng cho các doanh nghiệp chú trọng đầu tư đổi mới sáng tạo hoặc tham gia các dự án thầu lớn. Thay vì phải "treo" chi phí

hoặc bị loại bỏ, doanh nghiệp được ghi nhận ngay vào chi phí trong kỳ, giúp phản ánh chính xác lợi nhuận thực tế và khuyến khích doanh nghiệp tiếp tục đầu tư mà không lo ngại rủi ro về thuế

4.4. Cơ chế ủy quyền thanh toán và thuê tài sản cá nhân

Ủy quyền cho người lao động: Quy định làm rõ việc ủy quyền chỉ áp dụng cho người lao động của doanh nghiệp (người có hợp đồng lao động). Điều này loại trừ việc ủy quyền cho người thân của chủ doanh nghiệp hoặc các cá nhân không thuộc biên chế. Toàn bộ chu trình thanh toán từ doanh nghiệp đến người lao động và từ người lao động đến nhà cung cấp đều phải thực hiện không dùng tiền mặt đối với hóa đơn từ 5 triệu đồng trở lên.

Thuế nộp thay khi thuê tài sản: Một điểm có lợi cho doanh nghiệp là nếu trong hợp đồng thuê tài sản của cá nhân quy định giá thuê chưa bao gồm thuế, và doanh nghiệp thực hiện nộp thuế thay cho cá nhân, thì phần thuế này được tính vào chi phí được trừ của doanh nghiệp.

Quy định này giúp tối ưu hóa quy trình vận hành hằng ngày, giảm bớt thủ tục hành chính rườm rà. Việc được tính phần thuế nộp thay vào chi phí giúp doanh nghiệp giảm tổng nghĩa vụ thuế thu nhập doanh nghiệp, từ đó gián tiếp gia tăng lợi nhuận thuần cho đơn vị.

4.5. Sử dụng Bảng kê 02 cho các khoản chi không hóa đơn

Bảng kê 02 (thay thế bảng kê cũ) được sử dụng cho các trường hợp mua nông sản trực tiếp từ người dân, thu mua phế liệu từ người trực tiếp thu nhặt hoặc mua hàng của hộ kinh doanh có doanh thu dưới 500 triệu đồng/năm. Nghiên cứu nhấn mạnh, kế toán cần có "nhạy cảm nghề nghiệp" để kiểm soát rủi ro; không nên lập bảng kê với giá trị quá lớn từ một cá nhân vì có thể vi phạm ngưỡng doanh thu 500 triệu đồng, dẫn đến việc bị loại chi phí khi thanh tra.

Điều này giúp các doanh nghiệp sản xuất hạch toán được các khoản chi thực tế vốn rất khó lấy hóa đơn. Tuy nhiên, doanh nghiệp cần chú ý để kiểm soát dòng tiền trả cho các đối tác này (trên 5 triệu phải chuyển khoản) nhằm đảm bảo chi phí được chấp nhận hoàn toàn.

Lưu ý khi lập Bảng kê 02 - Thu mua hàng hóa không hóa đơn

- Thông tin bắt buộc: Tên, địa chỉ và số Căn cước công dân của người bán. Đây là thông tin quan trọng để cơ quan thuế có thể xác minh danh tính người bán khi cần thiết.

- Đối tượng áp dụng: Người sản xuất, đánh bắt trực tiếp bán ra (nông sản, thủy sản) hoặc hộ kinh doanh có doanh thu dưới 500 triệu đồng/năm.

- Điều kiện đi kèm: Toàn bộ các giao dịch ghi trên bảng kê nếu có giá trị từ 5 triệu đồng trở lên phải có chứng từ thanh toán không dùng tiền mặt tương ứng.

4.6. Thời điểm xác định doanh thu và các quy định đặc thù

Bên cạnh chi phí, việc ghi nhận doanh thu đúng thời điểm là yêu cầu bắt buộc để tránh vi phạm nghĩa vụ thuế. Thông tư số 20/2026/TT-BTC hướng dẫn cụ thể:

- Hàng xuất khẩu: Là ngày chuyển giao quyền sở hữu hoặc ngày thông quan hải quan để đảm bảo tính an toàn và thận trọng.

- Xây dựng, lắp đặt: Thời điểm nghiệm thu khối lượng, hạng mục công trình, không phân biệt đã thu được tiền hay chưa.

- Cung cấp điện, nước: Là ngày xác định chỉ số công tơ trên hóa đơn.

5. Kết luận và giải pháp

5.1. Kết luận

Nghiên cứu cho thấy, Thông tư số 20/2026/TT-BTC tuy có dung lượng ngắn gọn (chỉ gồm 10 điều) nhưng đóng vai trò trọng yếu trong việc tháo gỡ các điểm nghẽn về chi phí và doanh thu cho doanh nghiệp. Thông tư đã cụ thể hóa các loại hồ sơ chứng từ cho những khoản chi đặc thù vốn thường bị loại khi quyết toán thuế, như chi phí nghiên cứu không thành công, chi phí đầu thầu trượt hay tài sản chờ cho thuê. Đồng thời, văn bản này cũng khẳng định xu hướng minh bạch hóa dòng tiền thông qua việc thắt chặt điều kiện thanh toán không dùng tiền

mặt và sử dụng các mẫu biểu quản lý mới (Mẫu 01, Bảng kê 02). Việc tuân thủ đúng các hướng dẫn này không chỉ giúp doanh nghiệp tối ưu hóa chi phí hợp lệ mà còn giảm thiểu rủi ro pháp lý trong bối cảnh cơ quan thuế tăng cường thanh tra, kiểm tra chuyên đề.

5.2. Giải pháp và khuyến nghị

Đối với nhà quản lý doanh nghiệp:

- Hoàn thiện hệ thống quy chế nội bộ: Doanh nghiệp cần xây dựng và ban hành văn bản quy chế tài chính, quy chế đào tạo rõ ràng làm căn cứ pháp lý cho các khoản chi ủy quyền thanh toán hoặc chi đào tạo nhân sự. Đây là bằng chứng quan trọng nhất để chứng minh tính có thật và tính hợp lý của chi phí với cơ quan thuế.

- Kiểm soát chặt chẽ ngưỡng thanh toán 5 triệu đồng: Cần quán triệt việc thanh toán không dùng tiền mặt cho tất cả các hóa đơn, chứng từ (bao gồm cả tiền lương và các khoản mua hàng không hóa đơn) có giá trị từ 5 triệu đồng trở lên. Tuyệt đối tránh việc cố ý chia nhỏ giao dịch để né tránh chuyển khoản, vì cơ quan thuế có quyền xử lý theo bản chất sự việc.

- Chủ động thiết lập hồ sơ chứng minh tồn thất và nghiên cứu: Khi phát sinh rủi ro thiên tai hoặc dừng dự án R&D, kế toán phải lập ngay biên bản kiểm kê, bảng kê nhập - xuất - tồn và xin xác nhận của chính quyền địa phương để tăng tính thuyết phục cho hồ sơ.

Đối với đội ngũ kế toán:

- Nâng cao chuyên môn nghề nghiệp: Khi sử dụng Bảng kê 02 để thu mua hàng hóa từ hộ kinh doanh, kế toán cần kiểm soát rủi ro về ngưỡng doanh thu 500 triệu đồng của đối tác. Không nên lập bảng kê giá trị lớn tập trung vào một cá nhân để tránh bị nghi ngờ về tính xác thực của giao dịch.

- Cập nhật kịp thời các mẫu biểu mới: Cần thay thế ngay các mẫu bảng kê cũ bằng Mẫu 01 (cho tài trợ) và Bảng kê 02 (cho hàng hóa không hóa đơn) theo đúng quy định của Thông tư 20 để hồ sơ đảm bảo tính hợp pháp ■

Lời cảm ơn:

Tác giả xin chân thành cảm ơn sự hỗ trợ dữ liệu và tư vấn chuyên môn từ các chuyên gia tài chính và cộng đồng kế toán để hoàn thiện bài nghiên cứu này.

TÀI LIỆU THAM KHẢO:

Bộ Tài chính, (2021), Thông tư 80/2021/TT-BTC hướng dẫn Luật Quản lý thuế.

Bộ Tài chính, (2026), Thông tư 20/2026/TT-BTC hướng dẫn về thuế thu nhập doanh nghiệp.

Chị Gái Kế Toán, (2026), 10 Điểm nóng về Chi phí và Doanh thu Thông tư 20/2026/TT-BTC. Truy cập tại https://www.youtube.com/watch?v=_rulyzAG0iM.

Chính phủ nước Cộng hòa xã hội chủ nghĩa Việt Nam, (2025), Nghị định 320/2025/NĐ-CP hướng dẫn chi tiết Luật Thuế Thu nhập doanh nghiệp.

Chính phủ nước Cộng hòa xã hội chủ nghĩa Việt Nam, (2026), Nghị định 68/2026/NĐ-CP về hóa đơn, chứng từ điện tử.

Quốc hội nước Cộng hòa xã hội chủ nghĩa Việt Nam. (2025). Luật Thuế thu nhập cá nhân (Luật số 109/2025/QH15, ngày 10/12/2025).

Ngày nhận bài: 14/3/2026

Ngày phản biện đánh giá và sửa chữa: 28/3/2026

Ngày chấp nhận đăng bài: 16/4/2026

**COST AND REVENUE MANAGEMENT SOLUTIONS
FOR VIETNAMESE ENTERPRISES
UNDER CIRCULAR NO. 20/2026/TT-BTC**

● **HOANG THI THANH**

Faculty of Economics and Finance,
Ho Chi Minh City College of Industry and Trade
Email: hoangthithanh@hitu.edu.vn

ABSTRACT:

This study analyzes ten key provisions on costs and revenues under Circular No. 20/2026/TT-BTC. Against the backdrop of growing transparency requirements and increasingly rigorous thematic tax inspections, substantiating deductible expenses has become a significant challenge for accountants and business owners. The study examines the documentation and evidentiary requirements applicable to selected expenditures, including unsuccessful bidding costs, failed research and development expenses, losses arising from natural disasters, and delegated payment authorizations. Based on this analysis, the study proposes measures to strengthen enterprises' internal documentation procedures and reduce legal and tax compliance risks.

Keywords: Circular No. 20/2026/TT-BTC, deductible expenses, taxable revenue, tax administration, Vietnamese enterprises.